

Píše Michal Kosák

(E*forum, 29. 06. 2011)

Jako doplňkový svazek Díla Jana Čepa vyšla kniha **Červený muškát** (Sternberg 2011), již se podle slov editora Mojmíra Trávníčka dostává čtenářům zbývajících, dosud nevydaná Čepova beletristická tvorba. Nová edice totiž konečně doplňuje tři svazky „volné řady“ (Dvojí domov, 1991, Hranice stínu, 1996, a Polní tráva, 1999), které v návaznosti na samizdatové šestisvazkové Sebrané spisy (ed. Bedřich Fučík a Mojmír Trávníček, 1981–1983) představily autorovo prozaické dílo. Kniha Červený muškát přináší především texty tištěné dosud pouze časopisecky mezi roky 1921 a 1938 (v Moravskoslezských besedách, redigovaných Vojtěchem Martínkem, v Cestě, Tvaru, Kole, Almanachu Kmene a v Hovorech o knihách), dále jeden text publikovaný až posmrtně a také povídky, jež autor vyřadil z dalších vydání knih Dvojí domov, Vigilie a Zeměžluč. Delší Čepův text Dojmy z Anglie, tištěný původně na stránkách beletristické přílohy Moravskoslezského deníku, vyšel již samostatně knižně (ed. M. Trávníček, Sternberg 2007), stejně jako pět povídek převzatých do nového souboru z příležitostné bibliofilie Zmrzlá srdce (ed. M. Trávníček, Národní knihovna 2002). Zdálo by se tedy, že konečně máme knižně vydaný celek, který umožňuje soustavně sledovat proměny Čepova prozaického díla. (To ovšem bohužel stále neplatí o jeho publicistice a esejistice.)

V Čepových raných prózách najdeme mnohé spojnice s jeho vyzrálými texty, většinou jsou již situovány do prostoru vesnice, často také do světa dětí. Proměny můžeme naopak sledovat zejména v jazykové rovině, od četných násilných opakování k nalezení přirozeně mluveného jazyka, od doslovného zvýrazňování mystických hlubin („milovali zděděnou roli, z níž vyrostli a v níž tkvěli mohutnými kořeny těla i mystickými vztahy duše“, s. 11), či jen jejich sugerování množstvím nedořečených, třemi tečkami zakončených vět, k sugestivnímu prolamování každodenní syrové reality v jeho vrcholných povídkových textech. Soubor povídek, jež Čep vyřadil ze svých knih, zase svědčí nejen o autorské sebekritičnosti, ale – jak dokládají „ich-formové“ povídky Justýnka, vyjmutá z knihy Dvojí domov, Epilog z Vigilií a Starosvětská ze Zeměžluče – ukazuje i postupné kanonizování svébytného vypravěčského typu. Nově zpřístupněné povídky Jana Čepa působí v prvních juvenilních číslech sice poněkud strojeně, čím dále však čtenář postupuje chronologicky pořádaným svazkem, tím více vynikají charakteristické kontury Čepova nesentimentálního stylu.

Červený muškát však bohužel doplňuje obraz próz Jana Čepa opět jen částečně. Pod pseudonymem Jan Milovický totiž Čep publikoval povídky nejen v beletristické příloze Besedy, ale i ve vlastním Moravskoslezském deníku a jeho večerníku. Chybí tak např.

(vybírám jen z třetího kvartálu roku 1922) povídky Kovář (Moravskoslezský večerník, 22, 1922, č. 184, 17. 8., s. 1-2), Karel Benda (č. 199, 4. 9., s. 1-2) či Úzkost (Moravskoslezský deník, 25, 1922, č. 265, 27. 9., s. 1-3). Další v knize opomenutou povídku najdeme zase v měsíčníku Černá země, do něhož Čepa uvedl opět Vojtěch Martínek. Zde autor publikoval nejen pod vlastním jménem povídku Domek, již poté zařadil do knihy Dvojí domov, ale pod zmíněným pseudonymem též povídku Opilec (roč. 1, 1924-25, č. 8, 1. 5. 1925, s. 11-21). Z textů podepsaných autorovým jménem nebyla podle všeho tištěna ani povídka Příchod uveřejněná původně v Listech pro umění a kritiku (roč. 1, 1933, č. 7, s. 194-198). Ne zrovna příznivý dojem vzbuzují rovněž ediční zásady, podle nichž byla kniha připravena. Editor např. zasahoval místy do archaických tvarů, uvádí sám, že měnil slovo „strd“ na běžnější „strdí“, podobných změn najdeme v knize ovšem více. Ani znění textu není ve srovnání s originálem zrovna nejspolehlivější. (Vzhledem k edičním zásadám svazku jsem však na pochybách, zda některé změny lze považovat za přehlédnutí či se jedná o vědomý zásah – např. dvakrát provedená změna slova „marnivý“ na „mámivý“ v povídce Hřeb v hrušce.) Ukazuje se tak, že by Čepovo dílo bylo potřeba koncipovat nově na bezpečnějším edičním a bibliografickém základě – jinak se budou muset dělat doplňkové svazky stále a bez konce.